

Kino... Dörd hərt, sadə bir söz, lakin dünyalar, həyatlar, tələr, hadisələr, acılar, şirinlər siyan bir ifadə. Yarandığı gündən insanların ən sevdiyi əyləncəsi, sey etmək üçün saatlarını verdikləri, ki-lometrlərə yol qət etdikləri kino. Müasir dövrümüzdə kəndlərimizdə kinoteatr və təbii ki, kinoya gedənlər olmadığı, şəhərlərimizdə isə buna çox az dərəcədə təsadüf etdiyimiz bir vaxtda xəyalən o dövrlərə gedərək ən ucqar kəndlərimizdə belə insanların kino marağını, sevgisini xatırlamağın yerinə düşəcəyini düşünürəm...

Bir vaxtlar vardi, kəndlərə kino gələndə insanların sevincinin həddi-hüdudu olmurdı. Adətən kəndin mərkəzində, hər kəsin yolu düşən bir yerde, əsasən mağazanın yanında afişə asırdılar. Buradan da bütün evlərə xəber yayılırdı ki, kəndə kino gəlib. Kəndlərimizin zəhmətkeş insanları isə işlərini axşamçaqınadək yekunlaşdırmağı, axşam kinoya getməyi planlaşdırırdı.

Yəqin bunu çoxları xatırlayır ki, kəndlərimizdə kinoya getmək, film izlemək nə qədər maraqlı olurdu. Biz o vaxtlar uşaq idik. Kəndə-nənə-babamızın yanına gedəndə həmin kinoların qonağı olmuşduq. Və elə buna

Azərbaycan kinosu: dünən necə baxırdıq, bu gün necə baxırdıq...

göre də çox gözəl təessüratlar bu gün de yaddaşımızın bir künçündə qalmaqdadır.

Elə ki, axşam oldu, yollanırdıq kinoya baxmağa. Baxırdıq ki, ətrafdakı insanlardan kimi elində stul, kimi döşəkce aparır. O vaxtlar kəndlərimizdə çox da böyük olmayan klublar vardi. Mədəniyyət klubları deyirdilər onlara. Həmin klubda film də nümayiş etdirildi. Həmin kinolar yay fəsillərində daha maraqlı olurdu. Biz yayda kənddə çox olduğumuz üçün bunun şahidi olmuşduq. Klubdakı oturacaqlar dolandan sonra qarşıda camaat döşəkcələrini yere sərib üstündə əyələşirdi. İki sıra olan oturacaqların arasına da evlərdən gətirilən stullar düzüldürdü. Daha sonra isə qapılar açıq qoyulurdu, ona görə ki, klubda özünə yer təpə bilməyənlər də film izləyə bilsinlər. Onlar ya stullarını qoyub, ya da döşəkcələrini yere sərib üstündə əyələşir və oradan filmi izləyirdilər.

İçəridə o qədər sakitlik olurdu ki, insanların nəfəsləri duyulurdu. Camaat o qədər maraqla izləyirdi ki, onlara qoşulan biz uşaqlar da filmin nə zaman başlayıb, nə zaman bitdiyinin fərqlində olmurdı. Bir də baxırdıq ki, film bitib. Lakin bu qədər gözəl, mehribanlıq şəraitində keçən anların bitməsini əsla arzulamırdıq.

Lakin film başladığı kimi, bitməli idi də. Bitəndən sonra hər kəs öz qonşusu, qohumu ilə birləşdə evə yollanırdı və yolboyu o qədər maraqlı müzakirələr aparılırdı ki, sanki yeni bir film də yolda izləyirdik.

Film izləyir, inşa yazırıq

İllər ötdü, biz isə böyüyürdük. O zamanlar yaşadığımız şəhər, qəsəbələrimizdə onsuza da kinoteatrлara yollanırdıq. Filmləre baxırdıq. Bizi ya məktəbdən müəllimlərimiz, ya da valideynlərimiz kinoya aparırdı. Bir-birindən maraqlı filmlər izləyirdik. Səhəri gün

ədəbiyyat müəllimimiz həmin film haqqında inşa yazmağı da bize tapşırırdı. Biz də yarızdıq, filmə, filmin ssenarisi, aktyorlara, hadisələrə münasibət bildirirdik. Bütün bunnuların əhatəsində böyük, dünaygörüşümüzü formalasdırırdıq.

Bəzən oxuduğumuz əsərlərin ssenarisi əsasında çəkilən filmlərə tamaşa edirdik. Bunlar bizim üçün daha maraqlı olurdu. Sanki kitabda hərflərin sözlərə çevrilib yaratdığı qiyabi mənzərələr birdən-birə gözərimiz onündə əyanılsın, obrazları həyatımıza getirir və onların yaşadıığı talelərlə bizi bir daha tanış edirdi. Bəzən olurdu ki, kinolar dan ele təəssüratla ayrırlıq ki, həftələrlə özümüzə gələ bilmirdik. Hadisələr bizi öz əsərətini ağışuna alıb haradan haraya aparır. Bəzən filmlərdəki talelərdə öz həyatımıza görürük, onu özümüzə daha yaxın hiss edirdik. Bəzən həyatımızdakı bir hadisənin cavabını mehz filmlərdə tapırıq. Biz doğru hərəket etməyi, qərar verməyi baxırdığımız filmlərdən öyrənirdik. Bəzən, yox həmin filmdəki kimi etsək, daha yaxşı olar, deyib, planlaşdırırdıqımız addımdan vaz keçir, eyni-lə baxırdığımız filmdəki kimi hərəket etməkələr heç də səhv etmediyimizi təsdiq edirdik.

Necə ki, oxuduğumuz onlarla, yüzlərə kitab bizi kamilləşdirir, həyatın sırrını-sözünü, düzgün seçimi, düzgün qərar verməyi, yaxşını pisdən ayırmayı, hənsi addımlın doğru, hənsin yanış olduğunu öyrəndirdi, eləcə də baxırdığımız onlarla film də həyatımızda eyni funksiyada idi.

Filmlər getdi, seriallar gəldi

Elə ki, 1990-ci illər arxada qaldı, qarışdakı illərdə həyatımıza yavaş-yavaş internet, smartphone telefonlar daxil oldu, biz də yavaş-yavaş kinoteatrлardan, klublardan uzaqlaşmağa başladıq. Evlərimizə doğru geri çəkildik. Ta o evlərdən çıxıb film izləmək üçün

rinci dəfə hansı Azərbaycan filmini izleyib, bu suala neçə şagird və hansı şəkildə cavab verəcək, bu, aydındır. Bu gün yetişməkdə olan gənc nəslin əksəriyyəti filmlərimizi sey etməyiblər. Adalarını da bilmirlər. Bəzi intellektual yarışmalar var ki, orada filmlərimizdən göstərilən bir parçanın hansı filmə aid olduğunu iştirakçıların heç biri bilmir. Bu, o deməkdir ki, artıq gənc nəsl filmlərimizdən xəbərsizdir. O qədər gözəl ənənələr, adətələr, mental və ailə dəyərlərini özündə yaşadan filmlərdən çox uzaqdadırlar.

Bütün bunlar üçün isə onlar deyil, biz güñahkarıq. Onların böyükleri-ata-anaları olan bizlər. Çünkü biz vaxt ayırb uşaqlarımıza birləşdə bu filmləri izləməmişik. Bunun əvəzində tanış olmadığımız adətər çərçivəsinə uyğun film disklərini alıb uşaqlarımıza verib onların bu filmləri izləməsinə sebəb olmuşuq. Sabahı gün tərbiyelərində bir problem ortaya çıxanda isə, "bu uşaq gedib kim oxşadı?", "bu nə üçün belə hərəkət edir?", - deyə onları tənbehə eləməyə başlayırıq. Ancaq düşünmək istəmirik ki, övladımıza nə etmişik, özümüz etmişik.

Beləliklə, internetdə düzgün yararlana bilməməyimiz, kinoteatrlardan ayağımızı kəsməməyimiz, evimizdən filmlərimizi uzaqlaşdırmağımız qarşımızda yeni bir dövr açır. Bu dövrə itmiş adət-ənənələrimiz, cəmiyyətimizə xas olmayan əlamətlər, uzun illərdən bəri xalqın qoruyub saxladığı dəyərlərdən başqa hər şey görünür. Düşünəndə isə deyə biləcəyimiz tək bir söz var: təessüf.

Həqiqətən də təessüf...

Azərbaycan kinosu xalqımızın maarifləməsində, estetik zövqünən formallaşmasında, milli və vətənpərvərlik hissini gücləndirməsində özünəməxsus rol oynamış, millimənəvi dəyərlərimizi və adət-ənənələrimizi yaşatmışdır. Milli kino sənətimizin bu cəhətlərini yüksək qiymətləndirən Ümummilli Lider Heydər Əliyev demişdir: "Azərbaycan xalqının bir çox nəsilləri kino sənəti ilə tərbiyələnib, kinonun təsiri altında formalışdır, inkişaf edib və mədəniyyətə qovuşubdur... Xalqımızın inkişaf yolunda Azərbaycan kinosunun xidmətləri əvezsizdir".

Biz bu gün Azərbaycan kinosunu hansı dərəcədə seyir edirik? Bəlli, yetişməyimizdə, formallaşmağımızda böyük əhəmiyyətə malik olan kinolarımızı illər öncədən artıq arxivlərə atmışıq. Heç ölkəmizin telekanalları da əvvəlki illərdəki qədər filmlərimizə yəz ayırmırlar. İndi telekanallarımızda hind, türk, rus və sair film günləri mövcuddur ki, həmin günlərin məlum saatlarında həmin filmləri seyir etmək olar.

Öz filmlərimiz evlərdən uzaq düşdü

Yeni dünyamızda əslində nə uşaqlarımız, nə də özümüz yaşadığımız həyata uyğun olmayan filmlərə baxmağa başladıq. Öz ölkəmizin istehsal etdiyi filmlər artıq evlərdən, telefonlara mənzərələrdən uzaq düşdü. Hə, nə olar, adam tek öz filmlərinə baxmaz ki, xarici filmlərə de baxmaq, oxuduğumuz kitablardakı kimi dünya ölkələri ilə də tanış olmaq gerəkdir. Lakin biz bu gərəklilərdən çox gərəksizlərə qapımızı açıq. Ayağımız kinoteatrlardan kəsildi. Evinizdə oturub dünənin bütün ölkələrinin filmlərini izləməyə başladıq. Valideyn bir tərəfdə, uşaq bir tərəfdə... Bir də başımızı qaldırıb ətrafa, dünəne baxanda itirdiklərimizin çox olduğunu görürük. Lakin artıq çox gec idi.

İndi nümunə üçün gedib məktəblərimizdə bir sorğu keçirsek, sual etsək ki, kim axı-

Sadəcə xatirə

Orta yaş qrupunda olan insanlara o iləri hələ də xatırlamaqdadır. Həm şəhərlərimizdə kinoteatrлara üz tutub filmləri izlədiyimiz günləri, həm rayon mərkəzlərimizdəki kinoteatrлarda açgözlükle seyir etdiyimiz filmləri. Uşaqlığımızdan xatirə qalan "Kənd ki-nə qəlib!" le yaşadığımız gözəl anlar isə əsla unudulmamış anlardır. O anlardır ki, bu gün əvlədlərimizdən ondan səhəbət açında sanki maraqlı bir film izləyirmişlər kimi bizi dinləyirlər. Bele isə, deməli, onların filmlərimizi izləməməsindən biz özümüz günahkarıq.

Kinolarımızı izləyən, o gözəl, səmimi mühitə şahid olan insanlar vaxt gələcək ki, həyatda olmayıacaq. Kəndlərimizin də, evlərimizin də kinolu, filmlər gələcək. Buna çox təessüf edirəm.

Mətanət Məmmədova